

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2021, sp. zn. 30 Cdo 2678/2020, ECLI:CZ:NS:2021:30.CDO.2678.2020.1

Číslo: 79/2022

Právní věta:

Účelně vynaložené náklady trestního řízení ve smyslu § 31 zákona č. 82/1998 Sb. ve znění pozdějších předpisů zahrnují za účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, i dluh poškozeného na nákladech právního zastoupení. Jestliže poškozený v rámci předběžného uplatnění nároku podle § 14 zákona č. 82/1998 Sb. ve znění pozdějších předpisů nedoloží ani ke konkrétní výzvě úřadu učiněné ve lhůtě 6 měsíců od uplatnění nároku skutečnosti nezbytné k posouzení důvodnosti nároku, ocitá se jako věřitel v prodlení.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 29.09.2021

Spisová značka: 30 Cdo 2678/2020

Číslo rozhodnutí: 79

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Odpovědnost státu za škodu [Odpovědnost státu za újmu], Prodlení věřitele, Skutečná škoda [Škoda], Úroky z prodlení

Předpisy: 31 zákona č. 82/1998 Sb.

§ 14 zákona č. 82/1998 Sb.

§ 1968 o. z.

§ 1975 o. z.

§ 26 zákona č. 82/1998 Sb.

§ 2952 o. z.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Dotčená rozhodnutí:

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 7. 2020, sp. zn. [30 Cdo 1776/2020](#), uveřejněný pod číslem 60/2021 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2013, sp. zn. [30 Cdo 101/2013](#)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2012, sp. zn. [30 Cdo 1728/2011](#)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2018, sp. zn. [30 Cdo 1944/2016](#)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. [23 Cdo 1242/2008](#)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2020, sp. zn. [30 Cdo 1132/2018](#)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 9. 2012, sp. zn. [30 Cdo 264/2012](#)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 2019, sp. zn. [30 Cdo 2489/2018](#)

Nález pléna Ústavního soudu ze dne 6. 2. 2007, sp. zn. [Pl. ÚS 38/06](#), N 23/44 SbNU 279

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zastavil řízení o dovolání žalované proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 16. 5. 2019, sp. zn. 18 C 206/2018. Současně zamítl dovolání v rozsahu, ve kterém směřovalo proti části výroku I rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 20. 2. 2020, sp. zn. 29 Co 476/2019, jíž byl potvrzen výrok I rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 16. 5. 2019, sp. zn. 18 C 206/2018, zároveň zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 20. 2. 2020, sp. zn. 29 Co 476/2019, v části jeho výroku II, týkající se přiznaných úroků z prodlení, jakož i ve výroku III o nákladech řízení a věc mu v uvedeném rozsahu vrátil k dalšímu řízení; ve zbývajícím rozsahu dovolání odmítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se domáhal zaplacení částky 123 057 Kč s příslušenstvím jako náhrady škody, jež mu měla vzniknout v souvislosti s trestním řízením vedeným Policií České republiky pod sp. zn. KRPA-431077/TČ-2014-001472 a Obvodním soudem pro Prahu 4 pod sp. zn. 4 T 187/2015. Trestní stíhání žalobce bylo zahájeno dnem 5. 5. 2015 a ukončeno bylo usnesením Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 5. 12. 2017, jímž věc byla postoupena do přestupkového řízení. Škoda měla spočívat v dluhu vzniklém ze smlouvy o právním zastoupení žalobce advokátem v trestním řízení, tj. za vykonané úkony právní služby v období od 18. 5. 2015 do 5. 12. 2017.

2. Obvodní soud pro Prahu 4 (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 16. 5. 2019, č. j. 18 C 206/2018-73, rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci částku 115 857 Kč (výrok I), žaloba se zamítá co do částky ve výši 7 200 Kč, jakož i co do příslušenství v podobě zákonného úroku z prodlení z částky 123 057 Kč od 9. 7. 2018 do zaplacení (výrok II), a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok III).

3. Soud prvního stupně došel ke skutkovému závěru, že obviněný a následně obžalovaný žalobce byl v trestním řízení zastoupen advokátem Mgr. Ing. J. B., který učinil za žalobce v rámci nutné obhajoby řadu úkonů v období od 18. 5. 2015 do 5. 12. 2017, a také, že žalobce uplatnil u žalované nárok na náhradu škody v částce 250 000 Kč, přičemž ta mu nevyhověla, neboť nedoložil obhájcem provedené úkony a též ani vznik škody, přestože k tomu byl žalovanou vyzván.

4. Soud prvního stupně věc posoudil podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (dále též „OdpŠk“), podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též „o. z.“), a podle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif). Konstatoval, že dle § 2952 o. z. není škodou míněno pouze snížení aktiv (po uhrazení dluhu), ale již zvýšení pasiv, po samotném vzniku dluhu. Žalobci vznikla škoda okamžikem, kterým byl mezi žalobcem a jeho obhájcem v trestním řízení sjednán den splatnosti odměny v jimi uzavřené příkazní smlouvě. Uzavřel, že žaloba byla podána důvodně co do částky 115 857 Kč, tj. v částečném rozsahu, neboť (v odůvodnění jeho rozsudku) specifikovaná částka 7 200 Kč

nepředstavovala škodu, k jejíž náhradě by byla žalovaná povinna.

5. Soud prvního stupně dále konstatoval, že prodlení žalované s úhradou bylo způsobeno pouze pasivitou žalobce při mimosoudním uplatňování jeho nároku. Žalovaná nemohla žalobci vyhovět, neboť žalobce nedoložil svůj původně v neodůvodněně vysoké výši uplatněný nárok, a to ani po výzvě žalované, se kterou pak již nespolupracoval. Nebýt nečinnosti žalobce, mohl být jeho nárok nahrazen v rámci zákonodárcem preferovaného mimosoudního jednání. Nevyhověl tedy žalobě co do požadovaného zákonného úroku z prodlení.

6. Městský soud v Praze (dále jen „odvolací soud“) k odvolání obou účastníků napadeným rozsudkem rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I změnil tak, že se zamítá žaloba o zaplacení 1 875 Kč, a že pariční lhůta k plnění činí 15 dnů, jinak jej potvrdil (výrok I), v zamítavém výroku II v části týkající se příslušenství jej změnil tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci úrok z prodlení ve výši 8,5 % ročně z částky 113 982 Kč od 9. 7. 2018 do zaplacení, jinak jej v této části potvrdil, ohledně zamítnutí částky 7 200 Kč zůstal výrok nedotčen (výrok II), a rozhodl o náhradě nákladů řízení před oběma soudy (výrok III).

7. Odvolací soud konstatoval, že skutkový stav, jak byl soudem prvního stupně zjištěn, odpovídá výsledkům provedeného dokazování a představuje dostatečný podklad pro rozhodnutí ve věci. Zcela souhlasil s jeho právním posouzením skutkových zjištění (tj. s důvodností nároku co do jeho základu).

8. Neshledal důvodnou námitku žalované o nedůvodnosti celého uplatněného nároku s jejím poukazem na to, že žalobce neprokázal vznik škody v podobě nákladů řízení účelně vynaložených na zrušení nezákonného rozhodnutí, když nedoložil žádným dokladem zaplacení poskytnutých právních služeb právnímu zástupci v trestním řízení. Dovodil, že v okolnostech dané věci je s ohledem na § 3079 odst. 1 o. z. třeba vnímat odkaz v § 26 OdpŠk jako odkaz na zákon č. 89/2012 Sb., neboť k daným skutečnostem došlo po 1. 1. 2014. Ve věci měl za rozhodný okamžik dobu, kdy došlo k porušení zákonné povinnosti, nikoliv okamžik vzniku škody. Soud prvního stupně proto dle něj správně aplikoval § 2952 o. z., podle kterého se hradí skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk). Záleží-li skutečná škoda ve vzniku dluhu, má poškozený právo, aby ho škůdce dluhu zprostil nebo mu poskytl náhradu. Správně tedy nevyžadoval prokázání uhrazení tvrzené škody.

9. Odvolací soud však měl za důvodnou námitku žalované týkající se součtu náhrad přiznaných za jednotlivé úkony právní pomoci. Po provedeném přezkumu (v odůvodnění rozsudku specifikovaném) uzavřel, že výše nároku náležejícího žalobci představuje 113 982 Kč, a zčásti nárok žalobce zamítl, jak je uvedeno v jeho výroku I.

10. Dále odvolací soud neshledal správným výrok soudu prvního stupně o nepřiznaných úrocích z prodlení žalobci. Konstatoval, že žalobci přísluší v souladu s § 15 odst. 2 OdpŠk úrok z prodlení z přiznaných částek (tj. i z částky přiznané soudem prvního stupně) až od prvního dne následujícího po uplynutí šesti měsíců od uplatnění nároku u žalované, přičemž povinnost žalované zaplatit úrok z prodlení vychází z § 1970 o. z.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

11. Rozsudek odvolacího soudu (současně i rozsudek soudu prvního stupně) napadla žalovaná (dále též „dovolatelka“) dovoláním.

12. Přípustnost dovolání dovocatelka spatřuje výslovně v tom, že je třeba Nejvyšším soudem vyřešit následující právní otázky

a) „Je možno podle zákona č. 82/1998 Sb., který je zákonem speciálním k občanskému

zákoníku, považovat závazek (dluh) za škodu ve smyslu § 31 odst. 1 OdpŠk, jestliže v tomto ustanovení zákona je škoda výslovně upravena, specifikována, definována jako náklady, které byly poškozeným účelně vynaloženy, nikoli jako závazek tyto náklady poškozeným uhradit v budoucnu?“

b) „Je možno nečinnost žalobce (poškozeného) v rámci předběžného projednání nároku dle § 14 OdpŠk, kdy žalovaný musí vycházet z relevantních skutečností pro posouzení existence a výše uplatněného nároku, které prokazuje poškozený, charakterizovat jako prodlení věřitele ve smyslu § 1975 o. z.?“

c) „Pokud ano, lze v takovém případě uzavřít, že v důsledku prodlení věřitele, a tedy nemožnosti plnit, není dlužník (žalovaný) za prodlení odpovědný ve smyslu § 1968 o. z.?“

d) „Je možno neposkytnutí součinnosti poškozeného v rámci předběžného projednání nároku hodnotit v navazujícím soudním řízení jako důvody zvláštního zřetele hodné, pro které nemusí být poškozenému (žalobci) přiznány náklady řízení dle § 150 zákona č. 99/1963 Sb.?“

13. Dovolatelka předkládá Nejvyššímu soudu tyto otázky k posouzení jako neřešené, neboť je toho názoru, že stejně jako v posuzovaném případě i v mnohých dalších dochází k situacím, kdy poškození (žalobci) pouze formálně u žalovaného uplatní svoji žádost o odškodnění dle § 14 OdpŠk, aniž by svou žádost doplnili o potřebné a rozhodné skutečnosti a doklady pro posouzení jejich nároku s tím, že po uplynutí 6 měsíční lhůty zákonem určené k projednání žádosti podávají žaloby a teprve v soudním řízení existenci nároků a jejich výši dokládají. Žalobce žalované svoji žádost nijak nedoložil, a to ani na základě výzvy žalované ze dne 20. 6. 2018. Především z tohoto důvodu žalovaná odmítla plnit žalobci svým stanoviskem ze dne 12. 9. 2018. Až v soudním řízení pak žalobce předložil fakturu ze dne 8. 1. 2018, vystavenou advokátem Mgr. B., již byly vyúčtovány právní služby žalobci poskytnuté v trestním řízení. Dovolatelka tak v pozici žalované při předběžném projednání nároku bez součinnosti poškozeného v podobě doložení zejména vzniku škody, její výše a příčinné souvislosti nemůže objektivně posoudit uplatněný nárok, a tedy nemůže ani přistoupit k plnění v zákonem stanovené lhůtě.

14. Při posuzování shora kladených otázek nejsou dle dovolatelky jednotné ani soudy nižších stupňů, zejména pokud jde o úroky z prodlení nebo použití § 150 o. s. ř., pokud soudy rozhodují o nákladech řízení. Neposkytnutí součinnosti žalobci (poškozenými) je v některých případech soudy hodnoceno jako porušení § 1975 o. z. s důsledky uvedenými v § 1968 o. z., toto jednání žalobců je pak hodnoceno také jako důvod hodný zvláštního zřetele, pro nějž není žalobcům přiznána náhrada nákladů řízení.

15. Žalobce se k dovolání vyjádřil přípisy ze dnů 25. 6. 2020 a 17. 3. 2021, ve kterém navrhl odmítnutí dovolání zejména pro nesplnění jeho formálních náležitostí, a doplnil, že považuje za správnou úvahu odvolacího soudu o tom, že součástí škody je i dluh klienta vzniklý vyúčtováním jemu poskytnutých advokátních služeb.

III.

Připustnost dovolání

16. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, dále jen „o. s. ř.“, ve znění účinném od 1. 2. 2019 (viz čl. IV a XII zákona č. 287/2018 Sb.).

17. Dovolání bylo podáno včas (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 2 písm. b) o. s. ř.

18. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu,

jestliže to zákon připouští.

19. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

20. Nejvyšší soud předně uvádí, že dovolání je mimořádným opravným prostředkem proti pravomocnému rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (srov. § 236 odst. 1 o. s. ř.). Žalovaná však svým dovoláním výslovně napadá nejen rozsudek odvolacího soudu, ale i rozhodnutí soudu prvního stupně. Občanský soudní řád neupravuje funkční příslušnost soudu pro projednání dovolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně. Jelikož nedostatek funkční příslušnosti je neodstranitelným nedostatkem podmínky řízení, Nejvyšší soud za použití § 243f odst. 2 o. s. ř. řízení o „dovolání“ proti usnesení soudu prvního stupně podle § 243b ve spojení s § 104 odst. 1 věty první o. s. ř. zastavil (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2003, sp. zn. [29 Odo 265/2003](#), uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 47/2006; rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou dostupná na www.nsoud.cz).

21. Jak vyplývá z judikatury Nejvyššího soudu, např. z usnesení ze dne 30. 10. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1363/96, uveřejněného v časopise Soudní judikatura 3/1998 pod číslem 28, oprávnění podat dovolání (subjektivní přípustnost) svědčí účastníku, v jehož poměrech rozhodnutím odvolacího soudu nastala újma, která je odstranitelná tím, že dovolací soud takové rozhodnutí zruší. Z uvedeného vyplývá, že v rozsahu, v jakém žalovaná napadá rozsudek odvolacího soudu co do měnicího výroku ohledně částky 1 875 Kč a co do potvrzujícího výroku ohledně zamítnutí části příslušenství, bylo dovolání podáno někým, kdo k dovolání není oprávněn, a proto v tomto (zbývajícím) rozsahu dovolací soud dovolání odmítl [§ 218 písm. b) a § 243c odst. 3 o. s. ř.].

22. Podle § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. dovolání podle § 237 není přípustné proti rozhodnutím v části týkající se výroku o nákladech řízení.

23. Dovolání tak není přípustné ohledně otázky d), neboť na vyřešení této otázky záviselo toliko rozhodnutí o náhradě nákladů řízení (výrok III rozsudku odvolacího soudu). Nicméně za situace, kdy dovolací soud napadený rozsudek ve věci samé částečně zrušuje, a to včetně závislého výroku o nákladech řízení, dovolací soud o odmítnutí dovolání jako nepřipustného v tomto rozsahu nerozhodoval.

24. Dovolání je však podle § 237 o. s. ř. přípustné jak v rozsahu otázky a), neboť ta nebyla dosud dovolacím soudem vyřešena, tak v rozsahu spolu souvisejících otázek b) a c), které nebyly dovolacím soudem vyřešeny ve všech souvislostech.

IV. Důvodnost dovolání

25. Dovolání je zčásti důvodné a zčásti nedůvodné.

26. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud vadu řízení neshledal.

27. Podle § 26 OdpŠk (dále jen ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 15. 8. 2018, srov. novelizace zákonem č. 105/2013 Sb., zákonem č. 303/2013 Sb. a zákonem č. 178/2018 Sb.) pokud není

stanoveno jinak, řídí se právní vztahy upravené v tomto zákoně občanským zákoníkem.

28. Podle § 31 OdpŠk náhrada škody zahrnuje takové náklady řízení, které byly poškozeným účelně vynaloženy na zrušení nebo změnu nezákonného rozhodnutí nebo na nápravu nesprávného úředního postupu (odstavec 1). Náhradu nákladů řízení může poškozený uplatnit jen tehdy, jestliže neměl možnost učinit tak v průběhu řízení na základě procesních předpisů, anebo jestliže mu náhrada nákladů takto již nebyla přiznána (odstavec 2). Náklady zastoupení jsou součástí nákladů řízení. Zahrnují účelně vynaložené hotové výdaje a odměnu za zastupování. Výše této odměny se určí podle ustanovení zvláštního právního předpisu o mimosmluvní odměně (odstavec 3).

29. Podle § 2952 o. z. se hradí skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk). Záleží li skutečná škoda ve vzniku dluhu, má poškozený právo, aby ho škůdce dluhu zprostil nebo mu poskytl náhradu.

30. Z rozhodovací praxe Nejvyššího soudu vyplývá, že náhrada nákladů řízení podle § 31 OdpŠk není založena na zásadě náhrady skutečné škody, ale na zásadě náhrady účelně či důvodně vynaložených nákladů. Dotčené ustanovení neslouží k hrazení dodatečných mimořádných nákladů řízení, přiznává se pouze náhrada nákladů řízení podle příslušných procesních předpisů, tj. účelně či důvodně vynaložených nákladů řízení (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2013, sp. zn. [30 Cdo 101/2013](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2020, sp. zn. [30 Cdo 1132/2018](#)).

31. Ústavní soud v plenárním rozhodnutí ze dne 6. 2. 2007, sp. zn. [Pl. ÚS 38/06](#), uvedl, že účelem zákonné úpravy § 31 OdpŠk je interpretace skutečné škody, spočívající v nákladech vynaložených poškozeným na zrušení nebo změnu nezákonného rozhodnutí anebo nápravu nesprávného úředního postupu, ve smyslu účelně vynaložených nákladů, přičemž za takové lze z pohledu právní jistoty považovat ty, jež jsou stanoveny zvláštním právním předpisem o mimosmluvní odměně. Jinými slovy, smyslem a účelem daného zákonného ustanovení je zahrnutí do rámce pojmu škody způsobené nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem (čl. 36 odst. 3 a 4 Listiny základních práv a svobod) i úhrady nákladů řízení směřujícího k jejich zrušení, změně anebo nápravě. A contrario by totiž bylo v rozporu s principem odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, aby jeden z důsledků takového jednání orgánů veřejné moci, a to náklady řízení vedoucího k jeho reparaci, nesl poškozený sám (rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na nalus.usoud.cz).

32. Dovolací soud konstatuje, že na uvedených judikturních závěrech o zásadách a účelu § 31 OdpŠk (tj. na interpretaci skutečné škody) není potřeba ničeho měnit ani v poměrech zákona č. 89/2012 Sb., byť tyto závěry vycházely z pojetí škody, které mělo svůj základ v ustanoveních zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále též „obč. zák.“), jejichž dílčím výkladem bylo též dovozeno, že lze o škodě uvažovat teprve poté, co předmětné náklady řízení byly skutečně uhrazeny (na což dovolatelka poukazuje ve svém dovolání). Základní judikturní teze, že „náhrada nákladů řízení ani náhrada nákladů zastoupení podle zákona č. 82/1998 Sb. nebyla a není založena na zásadě náhrady skutečné škody, ale na tom, že stát za stanovených podmínek hradí účelně či důvodně vynaložené náklady...“ totiž primárně směřovala k racionalizaci odpovědnostního vztahu státu vůči poškozeným osobám zejména co do výše a účelnosti (důvodnosti) vynaložených nákladů (tedy ke spravedlivé reparaci poškozeného), k vlastní definici škody pouze sekundárně. Potud lze na rozhodovací praxi Nejvyššího soudu navázat. Rozhodně však nelze ze zmíněné dosavadní rozhodovací praxe usuzovat na nezměnitelnost (petrifikaci) dříve zavedeného pojmu škoda (tj. odmítnout nově přijatou zákonnou definici skutečné škody v pojetí § 2952 o. z. věty druhé) pro potřeby výkladu § 31 OdpŠk, jak se dovolatelka též snaží naznačit tvrzením o tom, že se textace § 31 OdpŠk ani po přijetí zákona č. 89/2012 Sb. nezměnila.

33. Z povahy racionálního zákonodárce lze předpokládat, že výše uvedená ustálená výkladová praxe

soudů k § 31 OdpŠk jím byla zohledněna i při přijímání zákona č. 89/2012 Sb. Nelze totiž přehlédnout, že zákonodárce neměl úmysl dotčené ustanovení jakkoli měnit, přestože do pojmu škoda v pojetí zákona č. 89/2012 Sb. zahrnul i vznik dluhu (§ 2952 o. z. věta druhá). Pokud by byl v jeho úvaze záměr změnu v pojetí škody (§ 2952 o. z.) nepromítnout do zákona č. 82/1998 Sb., aby bylo zřejmé, že z hlediska odpovědnosti státu za škodu dluh škodu nepředstavuje, jistě by tak učinil buď cestou změny stávajícího či přijetím nového ustanovení o subsidiaritě občanského zákoníku, případně cestou změny stávajícího § 31 OdpŠk. V tomto směru však úprava zákona č. 82/1998 Sb. změny, jak již bylo uvedeno, nedostála.

34. Opačný (dovolatelčin) výklad § 31 OdpŠk, tedy že nelze vnímat jako škodu náklady řízení, které ještě nebyly zaplacené, neboť jsou (teprve) ve formě závazku, by vedl k neodůvodněné restriktivní interpretaci vůle zákonodárce nepřímo vyjádřené právě ve spojení § 2952 o. z. věty druhé s § 31 OdpŠk - tj. vůle reparovat účelně vynaložené náklady. Pro daný výklad (zejména slova „vynaloženy“) není též bez významu, že v soukromoprávních poměrech platí zásada, že dokud není prokázán opak, má se za to, že ten, kdo jednal určitým způsobem, jednal poctivě a v dobré víře (§ 7 o. z.). Pokud se poškozený platně zavázal k úhradě nákladů právního zastoupení, jež poté uplatnil z titulu náhrady škody podle § 31 OdpŠk jako náklady řízení, lze mít za to, že jím budou zaplacené. Takovéto pojetí dluhu jako škody (tj. dluhu založeném na poctivém a dobrověrném právním jednání dlužníka) se blíží dosavadnímu pojetí skutečné škody ve formě zmenšení majetku, a nikterak se nevymyká smyslu a účelu § 31 OdpŠk, jež je zásadně cílen na uspokojení poškozené osoby, zatížené účelnými či důvodnými náklady řízení.

35. Za použití teleologického výkladu lze potom učinit závěr, že smysl a účel § 31 OdpŠk, jak byl vyložen judikaturou Ústavního a Nejvyššího soudu, zůstává zásadně stejný i v poměrech rekonstruovaného občanského zákoníku, tj. i za situace, kdy skutečná škoda může záležet ve vzniku dluhu, byť jazyková konstrukce dotčeného ustanovení je stále založena ve slovech „ ... náklady řízení, které byly poškozeným účelně vynaloženy ...“

36. Dovolací soud tak uzavírá, že inkriminovanou část § 31 OdpŠk: „...náklady řízení, které byly poškozeným účelně vynaloženy...“ je třeba za účinnosti zákona č. 89/2012 Sb. vykládat způsobem, který bude zahrnovat nejen skutečné (již proběhlé) uhrazení nákladů řízení, ale i platný závazek např. k uhrazení nákladů právního zastoupení advokátem (obhájcem), jako je tomu v nynější věci. Na povahu nákladů řízení (výši a účelnost) vynaložených (jsoucích) toho času ve formě poctivého závazku k jejich zaplacení je třeba hledět zásadně obdobně, jako na náklady řízení již uhrazené. Pozdější splnění či nesplnění závazku dlužníkem (poškozeným) je však pro uznání závazku jako škody ve smyslu § 31 OdpŠk zásadně nerozhodné.

37. Dospěl-li odvolací soud v dané věci k závěru (potvrdil právní závěry soudu prvního stupně) o tom, že žalovaná odpovídá (za daných skutkových okolností) ve smyslu § 31 OdpŠk za skutečnou škodu, jež záležela ve vzniku dluhu za právní zastoupení poškozeného advokátem, je jeho posouzení správné.

38. Podle § 14 OdpŠk se nárok na náhradu škody uplatňuje u úřadu uvedeného v § 6 (odstavec 1). Uplatnění nároku na náhradu škody podle tohoto zákona je podmínkou pro případné uplatnění nároku na náhradu škody u soudu (odstavec 3).

39. Podle § 15 odst. 1 OdpŠk přizná-li příslušný úřad náhradu škody, je třeba nahradit škodu do šesti měsíců od uplatnění nároku.

40. Podle § 1968 o. z. dlužník, který svůj dluh řádně a včas neplní, je v prodlení. Dlužník není za prodlení odpovědný, nemůže-li plnit v důsledku prodlení věřitele.

41. Podle § 1975 o. z. je věřitel v prodlení, nepřijal-li řádně nabídnuté plnění nebo neposkytl-li dlužníku součinnost potřebnou ke splnění dluhu.

42. V rozsudku ze dne 3. 9. 2012, sp. zn. [30 Cdo 264/2012](#), Nejvyšší soud dovodil (za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb.), že nedoložení všech potřebných dokladů ze strany žalobce (věřitele) nelze vykládat jako neposkytnutí součinnosti potřebné ke splnění dluhu ve smyslu § 520 obč. zák. Do doby prokázání vzniku škody v majetkové sféře žalobce se jednalo o spornou pohledávku, proto pokud se žalovaná chtěla vyhnout placení úroků z prodlení, měla v zákonné šestiměsíční lhůtě (§ 15 odst. 1 OdpŠk) postupovat tak, aby byly veškeré nejasnosti odstraněny a potřebné doklady ze strany žalobce doloženy. Nejvyšší soud však v komentovaném rozhodnutí vycházel ze skutkového stavu, kdy žalovaná, přestože měla k dispozici šest měsíců na posouzení nároku poškozeného a v případě potřeby si od něj mohla vyžádat nezbytné podklady pro posouzení, tento časový prostor nevyužila, a nedostatek předložených materiálů konstatovala až ve svém stanovisku poté, co žalobce uplatnil svůj nárok u soudu.

43. V rozsudku ze dne 7. 7. 2020, sp. zn. [30 Cdo 1776/2020](#), uveřejněném pod číslem 60/2021 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, Nejvyšší soud konstatoval, že účelem zavedení povinnosti předběžného projednání nároku u příslušného orgánu nebylo přenesení kompetence rozhodnout o daném nároku na správní orgány. Jelikož jde o nárok soukromoprávní povahy (byť má většinou základ v právu veřejném), přísluší o tomto nároku rozhodnout soudům v občanském soudním řízení (srov. § 7 odst. 1 o. s. ř. a také rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2012, sp. zn. [30 Cdo 1728/2011](#)). Předběžné projednání nároku u příslušného orgánu tak slouží pouze k formulaci vůle státu ohledně možného dobrovolného odškodnění před zahájením soudního řízení. Sdělení příslušného orgánu poškozenému, že jím uplatněný nárok bude (zcela nebo zčásti) či nebude uspokojen, není správním rozhodnutím, ale svou povahou odpovídá občanskoprávnímu úkonu (resp. právnímu jednání) státu jednajícím prostřednictvím k tomu povolané organizační složky státu (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2018, sp. zn. [30 Cdo 1944/2016](#)).

44. V již citovaném [R 60/2021](#) Nejvyšší soud také konstatoval, že z povahy předběžného projednání nároku vyplývá, že poškozený již v jeho rámci musí mít k dispozici veškeré potřebné informace pro to, aby mohl svůj nárok uplatnit u soudu. Nemůže být tedy zaskočen tím, že v případě absence dobrovolného plnění ze strany státu bude muset tentýž nárok uplatnit u soudu (srov. Ištváněk F., Simon P., Korbel F., Zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, komentář k § 35 odst. 1). Dovolací soud konstatuje, že byť se Nejvyšší soud takto vyjadřoval o (žádoucí) předpokládané vybavenosti poškozeného informacemi (podklady) v rámci předběžného projednání v okolnostech tam řešeného promlčení, není důvod tento předpoklad nevztáhnout k předběžnému projednání obecně.

45. Pro zodpovězení otázky, zda prodlení věřitele (poškozeného) může být v režimu § 14 OdpŠk založeno v neposkytnutí jeho součinnosti žalované (škůdkyni) a zda tato skutečnost má za následek možnou ztrátu úroků z prodlení, je třeba vyjít zásadně ze smyslu institutu předběžného uplatnění nároku u úřadu.

46. Zjevným smyslem předběžného uplatnění je řešit důvodnost nároků nejprve mimosoudně. Jde o nároky soukromoprávní povahy a zhodnocení jejich důvodnosti nejprve přínáleží státu jako škůdci, jednajícím svými kvalifikovanými úřady, kterým jsou dostupné nejen znalosti o skutkových základech nároku, ale i o jejich právních otázkách, včetně judikatury (srov. Ištváněk F., Simon P., Korbel F., Zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, komentář k § 14).

47. Obě strany mimosoudního vyjednávání ve smyslu § 14 OdpŠk jsou nepochybně vázány zásadami

právního jednání v soukromoprávním styku. Obě strany mají zásadně ve své moci (případně v možnosti) obstarání základních podkladů, jimiž dosvědčují své právní jednání (požadavky) nebo jimiž odporují požadavkům protistrany. Je též zřejmé, že s neformálním jednáním při předběžném uplatnění nároku u úřadu právní řád spojuje určité následky, např. v podobě promlčení práva, povinnosti k placení úroků z prodlení, (ne)splnění podmínek soudního řízení apod., a je tak důvodné očekávat od obou stran naplnění zásad poctivého a dobrověrného právního styku (srov. též § 545 a § 547 o. z.).

48. V rozsudku ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. [23 Cdo 1242/2008](#), (v poměrech zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník) Nejvyšší soud konstatoval, že se věřitel může dostat do prodlení, pokud dlužníkovi neposkytne spolupůsobení, které je nutné k tomu, aby byl dlužník vůbec schopen smluvené plnění poskytnout. Součinnost věřitele může být sjednána ve smlouvě, což však není nezbytnou podmínkou pro posouzení toho, zda určitá součinnost věřitele bránila splnění dlužníkovy závazku. Vždy půjde o posouzení toho, zda určitá součinnost věřitele je objektivně nutná k tomu, aby dlužník mohl plnit svůj závazek.

49. V usnesení ze dne 10. 4. 2019, sp. zn. [30 Cdo 2489/2018](#), Nejvyšší soud konstatoval, že šestiměsíční lhůta je stanovena v § 15 OdpŠk jako lhůta stanovená zvláštním zákonem ke splnění náhradové povinnosti. Po jejím uplynutí se stát ocitá v prodlení ve smyslu § 1968 a § 1970 o. z. a oprávněnému vzniká právo požadovat úroky z prodlení stanovené vládním nařízením.

50. Dovolací soud uzavírá, že pro potřeby posouzení nároku poškozeného na úrok z prodlení ve smyslu § 1968 a § 1970 o. z. lze soudem důvodně vyžadovat po poškozeném (v postavení potenciálního věřitele) prokázání součinnosti při předběžném uplatnění nároku podle § 14 OdpŠk minimálně v takovém rozsahu, v jakém je žalovanou (ministerstvem) výslovně a konkrétně vyzván k doložení skutečností nutných k posouzení důvodnosti uplatněného nároku. Předběžné projednání nároku je zásadně neformální, rozhodující je tedy obsah právního jednání stran, nikoliv formální uplatnění nároku. Jestliže poškozený jako věřitel takovou nezbytnou součinnost přes řádnou výzvu neposkytne, ocitá se v prodlení ve smyslu § 1975 o. z., a za dobu, po kterou toto jeho prodlení trvá (tj. než je žalované dána možnost se s dodatečně doloženými skutečnostmi seznámit), nemůže ve smyslu § 1970 o. z. požadovat zaplacení úroku z prodlení.

51. Dospěl-li odvolací soud v dané věci k závěru, že žalobci (jako věřiteli) náleží úrok z prodlení, aniž by se při úvaze o odklonu od rozhodnutí soudu prvního stupně (jež úroky z prodlení žalobci nepřiznal) blíže zabýval poskytnutou součinností věřitele (z odůvodnění napadeného rozsudku toto nevyplývá), je jeho právní posouzení věci neúplné a tudíž nesprávné.

52. Z výše uvedených důvodů Nejvyšší soud podané dovolání proti napadenému rozsudku odvolacího soudu v rozsahu, v jakém byl potvrzen vyhovující výrok rozsudku soudu prvního stupně (ohledně jistiny), podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl, když v uvedeném rozsahu shledal napadený rozsudek odvolacího soudu správným. V rozsahu, v jakém byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ohledně požadovaného úroku z prodlení z přiznané jistiny, pak Nejvyšší soud napadený rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 a 2 o. s. ř. zrušil, a to včetně závislého nákladového výroku, a v tomto rozsahu vrátil věc odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

53. Odvolací soud je ve smyslu § 243g odst. 1 části první věty za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. v dalším řízení vázán právními názory dovolacího soudu v tomto rozsudku vyslovenými.